

Sygn. akt I NWW 69/20

POSTANOWIENIE

Dnia 1 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Księżak

w sprawie z powództwa D. O.

przeciwko (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 1 września 2020 r.

na skutek wniosku pozwanego

o wyłączenie sędziego Sądu Okręgowego w S. S. P. od orzekania w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w S. pod sygn. akt I C (...)

oddala wniosek.

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 28 lutego 2020 r. pozwany (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o wyłączenie sędziego S. P. od rozpoznania sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym w S. pod sygn. akt I C (...).

W uzasadnieniu wniosku pozwany przedstawił swoją ocenę zmian dokonanych w polskim systemie sądownictwa, powołał się także na treść wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu oraz treść uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2019 r., III PO 7/18, i treść uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA-I-4110-1/20. Biorąc pod uwagę w szczególności tę ostatnią, pozwany uznał, że konieczne jest zbadanie, czy w związku z powołaniem sędziego S. P. do objęcia

funkcji sędziego Sądu Okręgowego przez organ, który nie jest organem bezstronnym i niezawisłym od władzy ustawodawczej i wykonawczej, miała miejsce rzetelna weryfikacja jego kwalifikacji, czy też jego wybór nastąpił w oparciu o kryteria polityczne, z pominięciem wymagań merytorycznych i etycznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W niniejszej sprawie wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Okręgowego w S. P. został oparty przede wszystkim o treść uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA-I-4110-1/20 – a dokładniej o treść jej punktu 2, gdzie wskazano, że „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.”.

Zgodnie z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, wskazana uchwała połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego jest niezgodna z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/30 ze zm.) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.). Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego

mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Odwołanie się do treści uchwały nie może mieć zatem samoistnego znaczenia normatywnego, jednakże pozwala zrekonstruować podstawę faktyczną i sens przedstawionego wniosku.

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2019, poz. 825; dalej: u.SN) do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania.

Stosownie do art. 26 § 3 u.SN wniosek, o którym mowa w § 2, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Wskazane przepisy zostały wprowadzone do ustawy o Sądzie Najwyższym przez ustawę z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020, poz. 190) i weszły w życie w dniu 14 lutego 2020 r. Impulsem dla wprowadzenia tych przepisów była konieczność zapewnienia realizacji w ramach polskiego porządku prawnego wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A. K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu. Z wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r. wynika, że bezpośrednim adresatem obowiązków w nim skonkretyzowanych jest Sąd Najwyższy, który powinien czuwać nad skuteczną realizacją wymogów konstytucyjnych oraz prawa Unii Europejskiej.

Zważywszy na powyższe, interpretacja art. 26 u.SN powinna zatem odbywać się z uwzględnieniem wskazań zawartych w omówionym wyroku TSUE

z 19 listopada 2019 r. Wykładni art. 26 § 2 i 3 u.SN należy dokonać z jednej strony przy uwzględnieniu zasady braku drogi sądowej do kontroli powołania sędziego, z drugiej strony – zapewnienia skutecznej ochrony strony w konkretnym postępowaniu do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd przy zastosowaniu wykładni prawa zawartej w wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r. Interpretacja wzmiankowanych przepisów powinna uwzględniać możliwość kontroli, czy w konkretnej sprawie nie dochodzi do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE gwarancje niezawisłości i bezstronności, z których powinny korzystać sądy państw członkowskich, wymagają istnienia zasad – w szczególności co do składu organu, mianowania, okresu trwania kadencji oraz powodów wstrzymywania się od głosu, wyłączenia i odwołania jego członków – pozwalających wykluczyć, w przekonaniu podmiotów prawa, wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych oraz co do jego neutralności w odniesieniu do sprzecznych ze sobą interesów (wyrok TSUE z 9 października 2014 r., C-222/13, pkt 32; wyrok TSUE z 21 stycznia 2020 r., Banco de Santander, C-274/14, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

Zgodnie z orzecznictwem TSUE pojęcie „niezawisłości” obejmuje dwa aspekty. Pierwszy aspekt, o charakterze zewnętrznym, wymaga, aby dany organ wypełniał swe zadania w pełni autonomicznie, nie podlegając żadnej hierarchii służbowej ani nie będąc podporządkowanym komukolwiek i nie otrzymując nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła, a tym samym będąc chronionym przed ingerencją i naciskami zewnętrznymi mogącymi zagrozić niezależności osądu jego członków i wpływać na ich rozstrzygnięcia (wyrok z 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo). Niezawisłość wymaga również, by sędziowie byli nieusuwalni (wyrok TSUE z 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska, C-619/18, pkt 76).

Drugi aspekt pojęcia „niezawisłości”, o charakterze wewnętrznym, łączy się z pojęciem „bezstronności” i dotyczy jednakowego dystansu do stron sporu i

właściwych im interesów w odniesieniu do jego przedmiotu. Aspekt ten wymaga poszanowania obiektywizmu i braku wszelkiego interesu w rozstrzygnięciu sporu poza ścisłym stosowaniem przepisu prawa (wyrok TSUE z 16 lutego 2017 r., *Margarit Panicello*, C-503/15, i przytoczone tam orzecznictwo). Pojęcie „niezawisłości”, które stanowi integralny element sądenia, wymaga przede wszystkim, by organ orzekający był podmiotem trzecim w stosunku do organu, który wydał zaskarżoną decyzję (wyroki TSUE: z 30 marca 1993 r., *Corbiau*, C-24/92, pkt 15; z 9 października 2014 r., C-222/13, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

W świetle powołanego wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r. do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności – w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – może dochodzić, jeżeli osoba została powołana na stanowisko sędziego na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, a przy tym zachodzą dodatkowe okoliczności (jak np. po powołaniu na stanowisko sędziego), które świadczą o naruszeniu wskazanych standardów niezawisłości i bezstronności w konkretnej sprawie i w jej konkretnych okolicznościach. Na konieczność zbadania całokształtu okoliczności, nie zaś samego trybu powołania sędziego, zwrócił także uwagę TSUE w wyroku z 9 lipca 2020 r., *VQ przeciwko Land Hessen*, C-272/19. W wyroku tym jednoznacznie wskazano, że: „[c]o się tyczy warunków mianowania sędziego orzekającego w sądzie odsyłającym, należy na wstępie przypomnieć, że sam fakt, iż władze ustawodawcze lub wykonawcze uczestniczą w procesie mianowania sędziego, nie może prowadzić do powstania zależności sędziego od tych władz ani do wzbudzenia wątpliwości co do jego bezstronności, jeśli po mianowaniu zainteresowany nie podlega żadnej presji i nie otrzymuje instrukcji w ramach wykonywania swoich obowiązków” (pkt. 54).

Jeżeli zatem strona formułuje zarzuty, które mogą prowadzić do podania w wątpliwość niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego, zachodzą podstawy rozstrzygnięcia merytorycznego wniosku w ramach art. 26 § 2 u.SN

i może dojść do ewentualnego wyłączenia konkretnego sędziego od rozpoznawania konkretnej sprawy (wniosek *in concreto*).

Jeżeli natomiast wniosek kwestionuje sam fakt bycia sędzią przez sędziego (nie zaś brak jego niezależności czy niezawisłości w sprawie) nie może być w ogóle uznany za wniosek o wyłączenie sędziego i – z tej przyczyny – musi zostać pozostawiony bez rozpoznania (art. 26 § 3 u.SN). Tego rodzaju rozstrzygnięcie (pozostawienie bez rozpoznania) stanowi swoistą wypowiedź jurysdykcyjną w odniesieniu do takich czynności stron postępowania, które mają charakter nadużycia prawa procesowego czy też zmierzają do obstrukcji procesowej. Celem kontroli i stosowania kryteriów określonych w wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r. jest zapewnienie rozpoznania sprawy przez sąd spełniający kryteria niezależności i bezstronności, a nie kontrola aktu powołania sędziego – gdyż w tym zakresie nie występuje droga sądowa (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19 – zasada prawna, postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2009 r., I CSK 16/09). Kontrola uchwał Krajowej Rady Sądownictwa o rekomendowaniu sędziego odbywa się na etapie ich zaskarżenia do Sądu Najwyższego, jak stwierdzono w uzasadnieniu wskazanej uchwały składu siedmiu sędziów z 8 stycznia 2020 r. Inaczej prowadziłoby to do naruszenia prerogatywy Prezydenta Rzeczypospolitej do powoływania sędziów, w świetle potwierdzonej także przez TSUE w wyroku z 19 listopada 2019 r. niedopuszczalności kontroli sądowej aktów ustrojowych Prezydenta Rzeczypospolitej.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy należy w pierwszej kolejności zauważyć, że pozwany nie wskazał, jaki wpływ na niezawisłość i rozpoznawanie sprawy ma okoliczność, że sędziego, którego dotyczy wniosek o wyłączenie, powołano na podstawie rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na podstawie przepisów ustawy z 8 grudnia 2017 r. W świetle wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r. sama okoliczność, że sędzia został powołany w procesie nominacyjnym przeprowadzonym przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, nie uzasadnia zarzutu braku niezależności lub bezstronności, bowiem konieczne jest wystąpienie dodatkowych okoliczności i wzięcie pod uwagę ich całokształtu, w tym testu obiektywnego

odbioru kwestii niezawisłości sędziego. Taki sam wniosek wypływa z treści wyroku TSUE z 9 lipca 2020 r., VQ przeciwko Land Hessen, C-272/19.

Tymczasem pozwany, mimo stwierdzenia, że „konieczne jest zbadanie, czy w związku z powołaniem Sędziego Referenta przez organ, który nie jest organem bezstronnym i niezawisłym od władzy ustawodawczej wykonawczej, do objęcia funkcji Sędziego Sądu Okręgowego miała miejsce rzetelna weryfikacja jego kwalifikacji, czy też wybór nastąpił w oparciu o kryteria polityczne, z pominięciem wymagań merytorycznych i etycznych”, nie podał jakichkolwiek okoliczności, które mogłyby świadczyć o braku bezstronności sędziego Sądu Okręgowego w S. S. P., nie zgłosił także jakichkolwiek wniosków dowodowych mających służyć ich wykazaniu. Tego rodzaju „przerzucenie” ciężaru badania – a w realiach niniejszej sprawy także poszukiwania – okoliczności, które miałyby świadczyć o braku bezstronności sędziego, a nawet, jak tego chce pozwany, o jego zaangażowaniu politycznym i gotowości do spełnienia oczekiwań politycznych, na Sąd rozpoznający wniosek o wyłączenie sędziego jest niedopuszczalne. Przy jednoczesnym niekwestionowaniu przez pozwanego konkretnych kompetencji orzeczniczych sędziego S. P., jego przygotowania merytorycznego i dotychczasowego doświadczenia czy też zachowania po uzyskaniu nominacji sędziowskiej, stwierdzić należało, że rozpoznawany wniosek jest niezasadny.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 26 § 2 u.SN, orzekł jak w sentencji postanowienia.